

**EEN TWEEDE VINDPLAATS VAN VITRINOBRACHIUM BREVE  
(FÉRUSSAC, 1821), DE RIJN-GLASSLAK, IN NEDERLAND**

[VERSLAGEN VAN ONDERZOEK EN EXCURSIES IN HET KADER VAN HET  
ATLASPROJECT NEDERLANDSE MOLLUSKEN (8)]

door

K. Reinink

Bij een inventarisatie van landslakken in een aantal bos-perceeltjes langs de IJssel op 9 januari 1998, bleek dat bij het uitzoeken van meegenomen strooiselmateriaal een aantal lege huisjes duidelijk afweken van de in grote aantallen voorkomende huisjes van *Vitrina pellucida* (Müller, 1774) [Doorschijnende glasslak]. Nadere determinatie m.b.v. de binoculaire maakte duidelijk dat het hier ging om huisjes van de soort *Vitrinobrachium breve* (Férussac, 1821).

Om te achterhalen of het hier een toevallige vondst betrof, of dat het om een nieuwe populatie van deze zeldzame soort ging, bezocht ik een aantal dagen later op een regenachtige dag de bemonsterde plek opnieuw. Na enig zoeken bleken ter plekke enige tientallen dieren rond te kruipen tussen het strooisel en het mos. Enige weken later bezochten de heer A.J. de Winter, die ik van de vondst op de hoogte had gesteld, en ik de plek opnieuw en kon bevestigd worden, dat het hier inderdaad om een nieuwe vindplaats van *Vitrinobrachium* in Nederland ging. Ook anatomisch onderzoek van een paar door hem meegenomen dieren bevestigden dit.

Tot op heden was *Vitrinobrachium* voor ons land alleen bekend van het Colenbrandersbos bij Millingen aan de Rijn. Hier werd de soort begin 1998 nog aangetroffen tijdens onderzoek in het kader van het Atlasproject Nederlandse Mollusken en recentelijk tijdens de NMV-excursie naar Millingen en omgeving. De nu ontdekte vindplaats in de gemeente Rheden ligt langs een dode IJsselarm en is hemelsbreed zo'n 15 km van Millingen verwijderd. Hoe *Vitrinobrachium* hier terecht is gekomen of/en hoe oud deze populatie is, zal wel een vraag blijven. Wel is het interessant dat de vermelding door Jaeckel (1962: 125): "Am Rhein in den Auenwaldern bis Arnheim (Gelderland)" uiteindelijk toch is uitgekomen. In de slakkengids van Elsevier wordt *Vitrinobrachium* beschreven als een soort die vooral in de vlakte langs rivieren leeft en die een beperkte verspreiding in westelijk midden Europa heeft, met als uiterste grens een stip in Nederland bij Millingen. Door de huidige vondst bij Rheden komt de grens nu wat hoger te liggen. Voor wat de plek zelf betreft gaat het hier om een wilgenbosje van ruim 1 ha op kleigrond en wat grofzandige plekken, langs een dode rivierarm van de IJssel. Vegetatiekundig heeft het het meest weg van een schietwilgenbos (*Salixetum albae*). De boomlaag bestaat voornamelijk uit schietwilgen en knotwilgen van 15-20 meter hoogte, met een diameter van ca 30 cm. Verder wat elzen en gewone esdoorn met een bedekking van ca 50%. De struiklaag bestaat uit wat vlieren, éénstijlige meidoorn en rode kornoelje. De

kruidlaag bevat voornamelijk brandnetels, dauwbraam, bereklauw, kleeftkruid en hondsdrif en heeft een bedekking van ca 90%. Op de bodem ligt veel strooiselmateriaal en wat mos. In vergelijking met het Colenbrandersbos is het bosje in de gemeente Rheden in botanisch opzicht arm aan soorten. Ook de rijkdom aan landmolluskensoorten is een stuk minder. De heer L.J.M. Butot trof in 1961 in het Colenbrandersbos zo'n 26 soorten aan. Bij de inventarisatie van 9 januari 1998 vond ik in het bosje in Rheden 15 soorten. Dertien hiervan werden ook in het Colenbrandersbos waargenomen. Alleen *Vallonia pulchella* en *Vertigo antivertigo* kwamen alleen in het bosje in Rheden voor. Aan de rand van het bosje werd uit strooisel van een oude knotwilg nog een leeg huisje van *Balea perversa* aangetroffen. Ook deze soort is niet bekend van het Colenbrandersbos.

Hieronder volgen de soorten en aantallen die in het betreffende strooiselmonster voorkwamen (alfabetisch gerangschikt).

|                              |                                          |         |
|------------------------------|------------------------------------------|---------|
| <i>Aegopinella nitidula</i>  | (Draparnaud, 1805) [bruine blinkslak]    | 51 juv. |
| <i>Arianta arbustorum</i>    | (Linnaeus, 1758) [heesterslak]           | 9       |
| <i>Balea biplicata</i>       | (Montagu, 1803) [grote clausilia]        | 8       |
| <i>Balea perversa</i>        | (Linnaeus, 1758) [schorshoren]           | 1       |
| <i>Carychium minimum</i>     | Müller, 1774 [plompe dwergslak]          | 7       |
| <i>Cepaea nemoralis</i>      | (Linnaeus, 1758) [tuinslak]              | 5       |
| <i>Cochlicopa lubrica</i>    | (Müller, 1774) [glanzende agaathoren]    | 25      |
| <i>Deroceras reticulatum</i> | (Müller, 1774) [gevlekte akkerslak]      | 1       |
| <i>Euconulus fulvus</i>      | (Müller, 1774) [gladde tolslak]          | 1       |
| <i>Punctum pygmaeum</i>      | (Draparnaud, 1801) [dwergpuntje]         | 27      |
| <i>Succinea putris</i>       | (Linnaeus, 1758) [gewone barnsteenslak]  | 9       |
| <i>Trichia hispida</i>       | (Linnaeus, 1758) [(gewone) haarslak]     | 57      |
| <i>Vallonia costata</i>      | (Müller, 1774) [geribde jachthorenslak]  | 62      |
| <i>Vallonia pulchella</i>    | (Müller, 1774) [kraaie jachthorenslak]   | 2       |
| <i>Vertigo antivertigo</i>   | (Draparnaud, 1801) [dikke korfslak]      | 1       |
| <i>Vittrina pellucida</i>    | (Müller, 1774) [doorschijnende glasslak] | 83      |
| <i>Vitrinobrachium breve</i> | (Férussac, 1821) [Rijn-glasslak]         | 12      |

Naschrift: tijdens de NMV-excursie werd *Vitrinobrachium* nabij Millingen behalve in het Colenbrandersbos, nog op een andere, nieuwe lokatie bij Millingen aangetroffen, ca 2 km vanaf de bekende vindplaats.

### Summary

*Vitrinobrachium breve* (Férussac, 1821) was found on a second location in the Netherlands.

### Literatuur

- Butot, L.J.M., 1964. Een nieuwe mollusk (*Vitrinobrachium breve*) voor de Nederlandse fauna. *Corresp.-blad Ned. Malac. Ver.*, 111: 1161.
- Butot, L.J.M., 1965. Landmolluscs in a Dutch river valley wood at Millingen. *Arch. Moll.*, 94 (5-6): 245-251.
- Jaekel, S.G.H., 1962. Ergänzungen und Berichtigungen zum rezenten und quartären Vorkommen der mitteleuropäischen Mollusken. In: P. Brohmer, P. Ehrmann, G. Ulmer (Hrsg.). *Die Tierwelt Mitteleuropas. II. Ergänzung. Quelle & Meyer. Leipzig.*
- Schlickum, W.R., 1949. *Vittrina* (*Vitrinobrachium*) *brevis* am Niederrhein. *Arch. Moll.*, 78 (1-3): 61-62.